

Vlaams
Parlement

ingediend op **753** (2015-2016) – Nr. 1
2 mei 2016 (2015-2016)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Verenigde Commissies voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed
en voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Katia Segers en Ward Kennes

over de persvrijheid in Turkije

Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed:

Voorzitter: Rik Daems.

Vaste leden:

Ingeborg De Meulemeester, Marc Hendrickx, Jan Van Esbroeck, Karl Vanlouwe, Karim Van Overmeire, Manuela Van Werde;

Sabine de Bethune, Vera Jans, Ward Kennes, Johan Verstreken;

Rik Daems, Herman De Croo;

Tine Soens, Güler Turan;

Wouter Vanbesien.

Plaatsvervangers:

Cathy Coudyser, Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Sofie Joosen, Ann Soete, Sabine Vermeulen;

Karin Brouwers, Griet Coppé, Joris Poschet, Valerie Taeldeman;

Jean-Jacques De Gucht, Marnic De Meulemeester;

Renaat Landuyt, Steve Vandenberghe;

Bart Caron.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin;

Christian Van Eyken.

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Bart Caron.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Ann Soete, Wilfried Vandaele, Miranda Van Eetvelde, Herman Wynants;

Caroline Bastiaens, Karin Brouwers, Sabine de Bethune, Joris Poschet;

Lionel Bajart, Jean-Jacques De Gucht;

Yamila Idrissi, Katia Segers;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Kathleen Krekels, Bart Nevens, Ludo Van Campenhout, Karl Vanlouwe, Manuela Van Werde, Peter Wouters;

Cindy Franssen, Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel, Johan Verstreken;

Rik Daems, Francesco Vanderjeugd;

Tine Soens, Freya Van den Bossche;

Imade Annouri.

INHOUD

1. Inleidende uiteenzetting van ambassadeur Mehmet Hakan Olcay	4
2. Vragen en opmerkingen van de leden	7
3. Antwoorden van ambassadeur Mehmet Hakan Olcay	11
4. Bijkomende reacties	13
Gebruikte afkortingen	16

De Verenigde Commissies voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed en voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media hielden op 13 april 2016 een gedachtewisseling met ambassadeur Hakan Olcay, over de persvrijheid in Turkije.

1. Inleidende uiteenzetting van ambassadeur Mehmet Hakan Olcay

Mehmet Hakan Olcay, buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur van de Republiek Turkije, dankt de verenigde commissies voor de uitnodiging. Vooraf uit hij zijn medeleven met de families van de slachtoffers van de recente aanslagen in Brussel. Ook zijn land is in de voorbije decennia herhaaldelijk geconfronteerd met terrorisme en het voelt dan ook mee met België. Met vergelijkbare aanslagen in Ankara, Istanbul en Parijs, staat de wereld voor een toenemende terroristische activiteit. Turkije laakt deze door haat gedreven aanslagen en verwacht dat de wereldleiders zich verenigen in een efficiënte strijd tegen terrorisme en de fundamentele waarden van democratie hoog houden. Turkije levert inspanningen om aan dat proces bij te dragen.

De bescherming en promotie van de mensenrechten behoort tot de prioritaire doelstellingen van Turkije. Het land heeft diep gewortelde tradities inzake de verhouding tussen staat en maatschappij en een lange grondwettelijke geschiedenis. Opeenvolgende regeringen hebben in de voorbije tien jaar succesvolle en uitvoerige hervormingen doorgevoerd om de democratie, de mensenrechten en de rechtsstaat nog meer te bevorderen. De Turkse regering blijft vastberaden om dat proces voort te zetten.

Naast de Reform Action Group, die zich richt op de effecten van de hervormingen inzake democratie, de rechtsstaat en de fundamentele mensenrechten en -vrijheden, is er ook een nieuw orgaan, het Ministerial Level Board of Reforms, opgericht. Dat wordt voorgezeten door de vicepremier. Er zijn zes prioritaire sectoren afgebakend voor verdere hervormingen. De verdere ontplooiing van democratie en een hervorming van het rechtssysteem staan bovenaan de agenda. Over drie maanden wil men bijvoorbeeld de wettelijke status van de Cemevi's van de Alevieten en de sociale integratie van de Turkse burgers van Roma-afkomst aanpakken. De wetgeving op politieke partijen en het kiesrecht, het civiel recht en de wetgeving op kinderrechten staan eveneens als doel aangevinkt voor 2016. Een aantal belangrijke wetgevende initiatieven zijn al bij het parlement in behandeling. Het gaat onder meer om ontwerpen van wet over de bescherming van de persoonlijke gegevens en over mensenrechten en het gelijkheidsbeginsel.

De vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid vormen een belangrijke pijler in het mensenrechtenbeleid van Turkije en worden grondwettelijk gewaarborgd. Er bestaat een actieve, levendige en pluralistische persgemeenschap die alle rechten en voorrechten van de Turkse wetgeving en internationale verdragen geniet. Naast heel wat kranten, tv-kanalen en mediaplatformen, telt Turkije 36 miljoen internetgebruikers die recht op vrijheid van meningsuiting uitoefenen en er zijn 108.000 ngo's actief. Er worden 11 miljoen tweets per dag geregistreerd in Turkije. Hervorming van de wetgeving inzake de vrijheid van meningsuiting en pers stond in de voorbije jaren stevast op het programma, helemaal in lijn met de internationale normen en waarden voor de bescherming en promotie van de vrijheid van meningsuiting en pers.

Bij wijze van voorbeeld vermeldt de spreker dat in 2005 een nieuwe strafwet werd aangenomen. Artikel 301 werd in 2008 nog verder geamendeerd. Het derde pakket hervormingen van Justitie dateert van 2 juli 2012 en voorziet erin dat gerechtelijke bevindingen en onderzoeken, aanklachten en uitspraken die aanleiding kunnen geven tot zelfs vijf jaar opsluiting voor journalisten gelinkt aan de uitoefening van hun vrijheid van meningsuiting en pers, voorwaardelijk worden gesteld. Het moet een amnestieregeling worden voor persgerelateerde vergrijpen waardoor duizenden

journalisten geraakt worden in Turkije. Na de goedkeuring van de nieuwe wet, werden een aantal journalisten vrijgelaten. Een vierde pakket van hervormingsmaatregelen, goedgekeurd op 11 april 2013, moest de vrijheid van meningsuiting en pers verder verbeteren. Dat zou dan gebeuren door de tekortkomingen van de relevante wetgeving aan te pakken, die anders strijdig zouden worden met de fundamentele rechten en vrijheden zoals beschreven in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Deze hervormingen moeten het wettelijke kader in Turkije verder op één lijn brengen met de internationale standaarden en principes, ook wat wordt vooropgesteld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en door de politieke criteria die de EU in Kopenhagen heeft vastgelegd. De nationale wetgeving inzake de vrijheid van meningsuiting en pers is volkomen gealigneerd met het Verdrag voor de Rechten van de Mens, de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en andere Europese instellingen en conventies.

Bij de implementatie van de hervormde wetgeving, wordt erop gelet de rechten van het individu niet te schaden en het recht op privacy te respecteren, verzekert de ambassadeur. Bovendien wordt ernaar gestreefd een evenwicht te vinden tussen de vrije meningsuiting en persvrijheid enerzijds en de rechten van het individu en het recht op privacy anderzijds. Dat is allemaal van groot belang, stelt de spreker, maar tegelijk maakt hij de commissie er opmerkzaam op dat de relaties tussen Turkije en de EU zelden zo dynamisch waren als de voorbije zes maanden. De top tussen Turkije en de EU op 29 november 2015 bleek een keerpunt in de verhoudingen. De nood aan oplossingen voor de vluchtelingencrisis betekende een extra drijfkracht. Tijdens de top van 18 maart 2016 is een samenwerking vooropgesteld tussen Turkije en de EU om het verlies van levens te voorkomen in de Egeïsche Zee, de mensen-smokkelaars een halt toe te roepen en illegale migratie door legale te vervangen.

Turkije gelooft dat de relatie met Europa verder uitbreiding behoeft met een breder, strategisch perspectief, ongeacht de heersende crisis en de politieke ontwikkelingen. Het lijkt intussen duidelijk dat Turkije en Europa aan dezelfde kant staan en dat de samenwerking met de EU alsook met de EU-lidstaten voortgezet en versterkt dient te worden. Turkije toonde zich bereid om een zware last op te nemen in de samenwerking en verwacht van de EU dat ze zich ook aan haar afspraken houdt. Binnen dat kader is Turkije er klaar voor om het toetredingsproces nieuw leven in te blazen, zonder verder uitstel.

Tegen de achtergrond van die positieve ontwikkelingen, acht Turkije het belangrijk de samenwerkingsgeest te bewaren, vooral voor hoogst belangrijke zaken zoals terrorisme en migratie. Turkije zelf kampt zelf ook met brutale terroristische organisaties. Bij de aanpak van het terrorisme wordt erop toegezien dat het evenwicht tussen fundamentele vrijheden en veiligheid intact blijft. Alle maatregelen worden genomen conform de wetgeving en de internationale verplichtingen van het land. De jongste aanslagen in Ankara en Istanbul wijzen duidelijk uit dat het fenomeen van terrorisme verenigd moet worden aangepakt.

De aanstelling van curatoren bij Feza Gazetecilik, de eigenaar van het dagblad Zaman, vloeit voort uit een beslissing van de gerechtelijke autoriteiten. Het proces wordt uitgevoerd door een onafhankelijk rechtssysteem. Op grond van artikel 133 van de Turkse strafrechtelijke procedure, vroeg het openbaar ministerie in Istanbul om deze aanstelling en de beslissing werd genomen op 4 maart 2016. Het Hof argumenteerde de beslissing voor het onder curatele plaatsen vanuit een "sterk vermoeden dat publicaties van de krant Zaman gelinkt zouden zijn aan terrorisme", onder meer omwille van een aantal lopende onderzoeken naar een terroristische organisatie die naast het staatsapparaat een parallelle structuur zou hebben opgericht middels het gebruik van macht en geweld. Er zijn aanhoudingsbevelen uitgeschreven voor Fethullah Gülen, de leider van de organisatie, omdat hij wordt aangewezen als de oprichter en de leidinggevende figuur van een gewapende terroristische entiteit, die de regering omver wil werpen of het functioneren ervan wil belemmeren.

Ze zouden geheime staatsinformatie hebben bemachtigd, met politieke en militaire spionagedoeleinden.

Voor gelijkaardige aanklachten zijn tevens aanhoudingsbevelen uitgeschreven voor Ekrem Dumanli, de voormalige hoofdredacteur van de krant Zaman. De vermelde organisatie zou bovendien dagbladen, radio- en televisiezenders gebruikt hebben om haar illegale doelen voor te bereiden en te realiseren. Zaman zou publicaties uitgebracht hebben die dat doel dienen en de krant zou beheerd zijn door de leider van de organisatie zelf, Fethullah Gülen. Er is bewijsmateriaal gevonden dat vervalsing van de omzetcijfers van de krant aantoonde, om de advertentie-inkomsten te kunnen verhogen.

In het licht van deze beschuldigingen en bewijsmateriaal heeft het Hof besloten om curatoren aan te stellen bij Feza Gazetecilik. De getroffen maatregelen houden hoegeenaamd geen verband met de journalistiek als dusdanig of het uiten van meningen. De omvang van het onderzoek heeft ook niets te maken met de persvrijheid. Persvrijheid is een fundamenteel recht dat door de Grondwet gegarandeerd wordt.

In Turkije wordt uiterste zorgzaamheid aan de dag gelegd teneinde de rechten van de onderneming te vrijwaren. Die bescherming van de rechten van een onderneming is als een duidelijke verplichting ingeschreven in de Turkse wetgeving, conform de internationale normen en de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Daarenboven is er in het intern recht in effectieve maatregelen voorzien. Er is een recht op beroep in elk stadium van de gerechtelijke procedure. De respectieve artikelen in het Turkse strafrecht zijn de artikelen 267, 268 en 271.

De redactionele aangelegenheden en het management van het dagblad Zaman worden intussen opgenomen door de curatoren die zijn aangesteld als onafhankelijke managers van de Feza Gazetecilik Company.

Wat de berichten betreft over opsluiting van journalisten omwille van hun beroepsmatige bezigheden, stipt de ambassadeur aan dat journalistiek geen straffeloosheid inhoudt. Ernstige misdrijven zoals het lidmaatschap van een gewapende of illegale terroristische organisatie vragen om zware juridische procedures. De justitie is in Turkije onafhankelijk, net als in alle democratische staten. Het is dan ook niet raadzaam om commentaar te leveren op lopende onderzoeken. De ambassadeur kan wel stellen dat die onderzoeken niets te maken hebben met de persvrijheid. De strafrechtelijke onderzoeken en vervolgingsprocedures worden gevoerd met betrekking tot activiteiten van bepaalde personen die als een inbreuk op de Turkse wetgeving worden beschouwd.

Op datum van 11 april 2016 blijven nog zes personen aangehouden, 52 zijn veroordeeld en drie wachten op hun beroep. In totaal zitten er 61 mensen in de gevangenis die beweren journalisten te zijn. Van die 61 beschikken er echter slechts twee over een perskaart, slechts vijf zijn geregistreerd in het socialezekerheidsstelsel. Verscheidene ngo's en kranten claimen verschillende aantallen van journalisten die in de gevangenis zitten. Ze raken het er niet over eens hoeveel journalisten er zijn opgesloten en als men de werkelijke gegevens van gevangenen vergelijkt met hun lijst van gevangen gezette personen en veroordeelden, dan komen die niet overeen. De verwarring is een duidelijk signaal dat er wordt geprobeerd cijfers en feiten te manipuleren.

In mei, juni en oktober 2015 verscheen een reeks artikelen in het dagblad Cumhuriyet over het onderscheppen van vrachtwagens van de staatsveiligheid van Turkije in 2014. Er werd een strafrechtelijk onderzoek gelanceerd tegen de hoofdredacteur van het blad, Can Dündar, en Erdem Gül, die het kantoor in Ankara leidt. Beide werden in eerste instantie aangehouden en opgesloten, maar later vrijgelaten uit

de gevangenis, in afwachting van hun proces, op grond van de beslissing van het Grondwettelijk Hof van 25 februari 2016. Het proces loopt.

In juridische procedures wordt het intern recht van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in acht genomen, stelt de ambassadeur. Alle wettelijke verweermiddelen zijn ter beschikking op nationaal niveau.

2. Vragen en opmerkingen van de leden

Bart Caron waardeert de aanwezigheid van de ambassadeur en ziet dat als een eerste stap naar meer wederzijds begrip en de bevordering van de persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting. Dat laatste is voor het lid en voor vele anderen een groot punt van bekommernis wat Turkije betreft. Het klopt dat men hier niet echt bekend is met het rechtssysteem in dat land en met alle politieke geplogenheden en verhoudingen. Het kan ook niet de bedoeling zijn daarin tussen te komen, want dat behoort tot de soevereiniteit. De vrees om ernstige beknotting van de persvrijheid leeft echter zeer sterk. Met Feza Gazetecilik gaat het niet om het eerste feit van aanpakken van de pers door de rechtbank.

Wat wordt er eigenlijk begrepen onder terroristische activiteiten in het kader van de aanklachten die zijn geuit tegen deze mediagroep? Het gerecht dat de beslissing nam, zou onafhankelijk zijn en dat wil het lid graag geloven. Het klinkt echter bijzonder zwaar als men beweert dat een krantengroep aanhanger is van een terroristische groepering, het terrorisme bevordert en zelfs geweld propageert. Wat is de definitie van terrorisme dan? En wat betekent 'violence' in dat kader? De indruk leeft sterk dat de aanpak er vooral op is gericht regeringsvriendelijke media toe te laten en regeringsonvriendelijke media de mond te snoeren. Hoe zit het met de andere mediagroepen die benaderd zijn in de voorbije maanden en die hun activiteiten ingeperkt zagen?

Het ingrijpen van de gerechtelijke instanties grijpt ook in op het aandeelhouderschap en het bestuur van de mediagroep/krantengroep. Wie duidt de aandeelhouders en bestuurders aan? Zijn dat mediaspecialisten? Zijn ze onafhankelijk wat de inhoud van de kranten betreft? Hoe autonoom zijn de kranten van de eigenaars? Vlaanderen telt nog slechts twee krantengroepen, al tellen ze elk verscheidene titels. Zelfs de ideologische achtergrond van die kranten verschilt al worden ze door dezelfde aandeelhoudersgroep uitgegeven. Hier is er een engagement dat de aandeelhouders zich niet bemoeien met de inhoud van de kranten zelf, er is dus respect voor de redactionele autonomie. Daarom de vraag hoe de verhouding is tussen de groepen en de redacties en dus de toekomst van journalisten.

Wilfried Vandaele onderstreept het grote belang dat hier aan de vrijheid van meningsuiting en pers wordt gehecht. Hij refereert aan de recente ontvangst van de Poolse ambassadeur in het licht van gebeurtenissen bij de Poolse openbare omroep. Met Turkije zijn er ook nauwe banden, al is dat land geen lid van de EU. Heel wat mensen van Turkse komaf wonen immers in Vlaanderen en beschikken zelfs over een eigen krant. Die krant, Zaman in het Nederlands, voelt de gevolgen van het onder curatele stellen van de moederkrant. Daar zouden intussen zowat tweehonderd journalisten ontslagen zijn. De gevolgen hier zijn onder meer een verlies aan klanten en advertenties.

Turkije zou evengoed groot belang hechten aan persvrijheid. De ambassadeur schetst daarvoor het wettelijke kader. Het is voor Vlaanderen moeilijk te begrijpen als men ziet wat er gebeurt: verscheidene zenders en publicaties worden onder curatele van de overheid geplaatst na een beslissing van de gerechtelijke instanties. Het lid is het ermee eens dat men zich gezamenlijk en met alle middelen moet wapenen tegen terrorisme. De definitie ter zake ligt echter gevoelig: het niet eens zijn met de mening van de overheid impliceert nog geen banden met terrorisme.

Kan er meer concreet geduid worden waarom die persorganen onder curatele werden geplaatst? Welke harde bewijzen zijn er van terrorisme? In een recent verleden konden toenmalig premier Erdogan en Zaman nog wel door één deur en was er zelfs sprake van steun door de overheid. Wat is er intussen dan gebeurd? Een aantal van de ontslagen journalisten was ongetwijfeld al in dienst toen het nog goed ging?

Het lid betreurt de verschraving van het perslandschap en het afkalven van de onder curatele geplaatste groepen. Ze krijgen het sowieso heel moeilijk en kunnen verdwijnen. In Vlaanderen is het een primaire bekommernis om de pluriformiteit van de media te behouden en dus verwacht het lid dat dit ook voor Turkije geldt.

Marc Hendrickx waardeert de blijk van transparantie die de ambassadeur geeft met zijn komst naar deze verenigde commissies. Hij hoort graag dat het vrijwaren en bevorderen van de mensenrechten een hoge prioriteit geniet in Turkije. Wat dan met het recht op zelfbeschikking van minderheden zoals Koerden, Assyriërs, Roma enzovoort? Het voortgangsrapport van de Europese Commissie van november 2015 stipt in punten 2 en 4 aan dat er nog grote tekortkomingen worden vastgesteld, dat hun rechten nog onvoldoende gegarandeerd zijn en dat haatdragende taal tegen de minderheden zorgen baart. Welke inspanningen wil de Turkse regering ter zake nog leveren in de volgende maanden en jaren?

Katia Segers sluit zich aan bij de woorden van waardering voor de bereidwilligheid van de ambassadeur om de verenigde commissies te woord te staan. Mede namens haar verontschuldigde fractiegenote Tine Soens, wil ze graag enkele vragen stellen. Wat zegt het bewuste artikel 133 precies? Hoe definieert men terrorisme, terroristische dreiging en terroristische daden? Wat is de link met de rol van journalisten en media in het bijzonder?

Toen EU-afgevaardigden een bezoek brachten aan Turkije in 2015, werden er journalisten opgepakt onder het mom van dreiging voor de nationale veiligheid. Hetzelfde gebeurde met Zaman op 4 maart 2016, enkele dagen voor het akkoord met Turkije over de vluchtelingen. Is hier volgens de ambassadeur sprake van toeval of niet?

Van het mediaconcern Ipek werden twee kranten en twee zenders gesloten in 2015. Samanyolu Media had veertien zenders en radiostations die in 2015 van de satelliet zijn gehaald. Dündar en Gül, twee progressieve journalisten, kwamen in de gevangenis terecht, omwille van een artikel waarin Erdogan ervan beschuldigd werd banden te hebben met IS en dat is beschouwd als een blamage van de staat. Beschouwt de ambassadeur die feiten van de voorbije jaren als een aantasting van de persvrijheid? Indien niet, op basis van welke motieven werden deze beslissingen doorgevoerd door de regering?

De vakbond van de media liet recent nog weten dat in de voorbije zeven maanden maar liefst 2000 journalisten ontslagen zijn omwille van die maatregelen. Valt dat te rijmen met de persvrijheid?

Ruimer over de rol van de media, wil het lid weten welke Turkije aanneemt ten opzichte van de kritische pers in het buitenland. Er zouden websites geblokkeerd worden in Turkije. Op welke juridische gronden gebeurt dat? Hoe wil Turkije als westers gericht democratisch land op die manier het recht op connectiviteit van zijn burgers blijven garanderen?

De meest algemene, maar ook meest pregnante vraag blijft in welke mate Turkije nog een rol speelt als democratisch gidsland in het Midden-Oosten en Centraal-Azië. De toenemende druk op de pers lijkt niet alleen nefast voor het proces van democratisering, maar zou ook de tendensen in omliggende landen en regio's doen stagneren. Hoe schat de ambassadeur dat in?

Ward Kennes merkt eerst op dat hij bij een bezoek aan Turkije en de vluchtelingenkampen aan de grens met Syrië onder de indruk was van de inspanningen die het land heeft geleverd om een grote groep vluchtelingen op te vangen. In die periode, februari 2015, werd ook een plan bekendgemaakt om de Koerdische kwestie op te lossen. Er heerste toen nogal wat euforie, maar dat viel intussen stil. Het lid koestert grote waardering voor Turkije als land, voor zijn rol binnen de NAVO en voor de bijdrage van de Vlamingen van Turkse oorsprong aan de samenleving hier.

Des te meer maakt hij zich grote zorgen over de recente evoluties in Turkije, inzonderheid wat de persvrijheid betreft. Journalisten die bijvoorbeeld de Panama Papers in de openbaarheid brengen, worden in de westerse democratie bijna beschouwd als helden die iets bijdragen aan dat democratische bestel. Hetgeen in Turkije gebeurt, lijkt echter net het omgekeerde. Het rechtssysteem is uitgelegd, maar die instrumenten worden blijkbaar meer gebruikt om de persvrijheid in te perken dan om ze te vrijwaren. Zo wordt een belediging van het staatshoofd of de staat wel heel breed geïnterpreteerd, zelfs als het om cartoons of kindertekeningen gaat. Volgens het lid maakt men zich ter zake onnodig zorgen en zou men dat even goed kunnen weglachen. Onderzoeksjournalisten die verdachte links met Syrië blootleggen, worden opgesloten. De uitspraken van rechters zoals die van het Grondwettelijk Hof, zijn onderhevig aan kritiek, ook van vooraanstaande politici. Als een grondwettelijk systeem uitgaat van de scheiding van de machten, dan lijkt dat toch op zijn minst heel vreemd. De praktijk laat een heel andere interpretatie zien dan Vlaanderen gewoon is.

Ook het amalgaam dat wordt gemaakt van eenieder die zich kritisch opstelt ten aanzien van de politieke meerderheid, baart zorgen. De PKK, DAESH/ISIS en de democratische Koerden die naar autonomie streven, de Gülen-beweging, en mensen die vragen hebben bij het regeringsbeleid worden allemaal in de hoek van het terrorisme gepropt. Het lid moet dan vaststellen dat de definitie van terrorisme niet zozeer iets te maken heeft met het bestrijden van terreur. Ook niet-terroristische groeperingen en mensen worden eronder gecatalogeerd. Waarom wordt een begrip als 'belediging' zo ruim geïnterpreteerd? Waarom gaat men zo ver dat op iedereen het etiket van 'terrorist' wordt gekleefd?

Druk op de pers is ook mogelijk door de adverteerders te doen verdwijnen. De pluriformiteit wordt daarmee teniet gedaan. Hoe staat het daarmee?

Wat met de controle van de sociale media? Op bepaalde momenten, bij de betoging in het Gezi Park bijvoorbeeld, zijn onder meer Facebook en het internet lamgelegd. Vindt Turkije dat aanvaardbaar in een moderne democratische samenleving?

Chris Janssens wijst erop dat Turkije bijzonder slecht scoort in de ranking van de World Press Freedom Index van 2015, opgesteld door Reporters Without Borders. Het bekleedt daar een weinig fraaie 149ste plaats op 180 landen. Polen, dat ook te gast was recent naar aanleiding van zorgen over de persvrijheid, staat op de acht tiende plaats op die lijst. Ook de ngo Freedom House bestempelt Turkije als een land waar de pers niet vrij is en waar het er de voorbije jaren alleen maar slechter op geworden is op dat vlak.

De zaak van Dündar en Gül, hoofdredacteur en bureauchef van een beleidskritische krant, stoelt op het feit dat ze met foto's konden aantonen dat de Turkse geheime dienst wapens overbrengt naar IS. Dat beviel president Erdogan blijkbaar niet en hij zou gezegd hebben dat de journalisten een zware prijs zouden betalen. Beide mannen zijn dan in de cel gegooid en aangeklaagd wegens laster, spionage en poging tot omverwerping van het bewind. De eis van de openbare aanklager was zelfs levenslang. Het Turkse Grondwettelijk Hof achtte dan weer de vrijlating van beide journalisten opportuun vanwege de vrijheid van meningsuiting. President Erdogan trok die uitspraak in twijfel. Wat vindt de ambassadeur van de handelswijze ten aanzien van

deze twee journalisten, die uiteindelijk alleen hun werk deden? Wat met de reeks beschuldigingen dat president Erdogan zich persoonlijk met deze zaak bemoeide en zo druk zette op de magistratuur om een veroordeling te bekomen?

Het lid stelt dat Europa heel wat meer feiten bereiken die aantastingen van de persvrijheid in Turkije bewijzen. Behalve aanhoudingen en ontslagen van journalisten, worden ook tienduizenden websites geblokkeerd. De wetteksten waarachter men zich verschuilt, moeten dan het terrorisme bestrijden of de Turkse natie beschermen, maar zijn zo algemeen qua bepalingen dat men er elk nieuwsagentschap, elke journalist en elke website mee kan treffen als die zich in negatieve zin uitlaten over de president of de overheid.

De problemen met de persvrijheid in Turkije zijn alvast niet meer te ontkennen. Vlaanderen en Europa kunnen en mogen dat ook niet langer negeren. Turkije grenst aan Europa en dat heeft er alle belang bij dat het land stabiel en democratisch is. Bovendien leven er ook in Vlaanderen heel wat Turkse gemeenschappen en heeft de Turkse regering daar een stevige vinger in de pap. De invloed van wat in Turkije gebeurt, sijpelt dan ook door naar Vlaanderen. Het lid vraagt met aandrang dat de ambassadeur het protest over de inperking van de persvrijheid aan zijn regering overmaakt.

Jean-Jacques De Gucht dankt de ambassadeur voor zijn medeleven na de tragische gebeurtenissen in Brussel. Hij spreekt van zijn kant zijn medeleven uit voor de Turkse burgers die hebben geleden onder diverse terroristische aanslagen.

Het lid heeft de indruk dat de democratie in Turkije stilaan evolueert van een democratie naar een autocratie, een presidentieel systeem. Er mogen dan duidelijke 'checks and balances' ingeschreven zijn in de wetten, toch vond president Erdogan dat hij de uitspraak van het grondwettelijke hof niet hoefde te respecteren om de twee vermelde journalisten vrij te laten. Kan dit verder toegelicht worden?

De president wil blijkbaar journalistiek inbrengen in een bredere definitie van terrorisme. Turkije telt 33 gevangen gezette journalisten. De persagentschappen zijn er genationaliseerd. Achttien van de twintig omroepen worden door de overheid gecontroleerd. Er lopen maar liefst 1800 processen tegen journalisten. Hoe kan er dan sprake zijn persvrijheid?

Het land wil de toetreding tot de EU versnellen en de visa-overeenkomst voor toegang tot diezelfde EU afronden. Is Turkije bereid om dan ook de hoofdstukken 23 en 24 over de mensenrechten te accepteren?

De reactie van president Erdogan op het Duitse satirische programma dat hem als mikpunt nam, toont duidelijk aan hoe hij tegenover de persvrijheid staat.

Kan de ambassadeur even uitweiden over het blokkeren van websites, zoals al verscheidene keren is gebeurd met Facebook en Twitter? En wat met Zaman Belgium? Daar zegt men dat hun websites in Turkije geblokkeerd zijn.

Rik Daems noemt de persvrijheid een essentiële pijler van de democratie. Turkije is een democratisch land, met vrije verkiezingen die het lid ook als waarnemer mocht meemaken. De Raad van Europa heeft ze voor vrij en waar verklaard. Het is wel zo dat de indruk bestaat dat de persvrijheid er niet wordt ingevuld zoals in andere democratieën.

Er is sprake van een hervorming van de justitie om de persvrijheid te waarborgen. Wat houdt die dan exact in en wat verandert het aan de bestaande situatie? Hoe kan dat de perceptie in Europa veranderen? Het debat over de toetreding tot de EU komt nog en in België en Vlaanderen lopen de meningen daarover uiteen. Het aspect van

de persvrijheid zoals dat in Turkije wordt ingevuld, is echter niet bepaald motiverend voor de voorstanders van een toetreding en biedt de tegenstanders meer argumenten.

Wat het beledigen van een staatshoofd betreft, zijn er allicht andere zeden en gewoonten in Turkije. In een vrije maatschappij is dat geen misdaad en zeker een politicus moet dat aankunnen. Enerzijds blijken de autoriteiten in Turkije bijzonder lichtgeraakt wat dat betreft, en anderzijds zijn ze dat helemaal niet als ze uitspraken doen over een ander land, met name België, in termen die men daar als beledigend kan beschouwen. Dat lijkt op meten met twee maten en dat wordt in de publieke opinie niet bijster gesmaakt.

3. Antwoorden van ambassadeur Mehmet Hakan Olcay

Ambassadeur *Mehmet Hakan Olcay* bedankt de leden voor hun commentaren, die voor hem zeer leerzaam zijn. De bespreking toont voor hem ook aan dat België grote waarde hecht aan de verhoudingen met Turkije. Hij zal zeker aan zijn overheid rapporteren over de bekommernissen die zijn geuit.

Transparantie en dialoog zijn inderdaad van wezenlijk belang. Ze moeten de tekortkomingen die nog resten, verhelpen. Turkije is zeker niet perfect, maar beweegt wel in de juiste richting. Het staat open voor alle suggesties en wil zijn democratische normen zeker verbeteren. Het gaat er dan niet om België of Europa te plezieren, maar wel de Turkse burgers een beter leven te garanderen.

Er werd gevraagd naar de definitie van terrorisme. Terrorisme betekent dat men de grondwettelijke structuur wil veranderen en de overheid wil omverwerpen door gebruik van onconventionele methodes, soms met wapens en bommen, soms met publicaties die haat aanwakkeren.

Wat betreft de Feza-mediagroep, kan de ambassadeur niet dieper ingaan op de aanklachten en bewijsvoering. Het onderzoek loopt en de processen moeten nog van start gaan. Wat betreft artikel 133, het aanstellen van curatoren in een mediagroep, kan hij meedelen dat het kan worden toegepast in diverse omstandigheden, van criminele activiteiten zoals het vormen van een criminele organisatie die de regering omver wil werpen, tot elk ander misdrijf met betrekking tot het uitbrengen van staatsgeheimen en spionage. De curatoren zijn aangeduid door de rechtbank en de ambassadeur kan er verder niet op ingaan. Ze voeren hun opdracht onafhankelijk uit in alle transparantie.

Het aanstellen van bestuurders in de raad van bestuur van de bedoelde mediagroep, ook voor de diverse televisiekanalen, behelst het louter uitvoeren van een uitspraak van de magistratuur in de context van een lopend onderzoek. Het belemmert de reguliere werking van de betrokken bedrijven niet. Zij hebben ervaring in senior management in diverse media-instellingen.

Wat de ontslagen onder journalisten betreft, gaat het om individuele beslissingen van de betrokken voorzitters van vooral kranten. Ze houden veelal verband met een verandering in het beleid. De regering heeft op die beslissingen geen enkele druk uitgeoefend. Als dat zo was zouden er geen kritische columnisten of journalisten meer werken in Turkije en dat is wel het geval.

De verhoudingen tussen Turkije en de EU verbeteren en de toetreding die dichterbij komt, moet de verdere bekommernissen opheffen, stelt de spreker. Het is zaak van samen te werken. De lopende onderzoeken en processen moeten afgerond worden en dan wil de ambassadeur in een nieuwe bijeenkomst graag de resultaten ervan bespreken.

Wat er met de Gülen-groep is gebeurd, heeft te maken met de infiltratie van die groep in de openbare dienstverlening en het opzetten van een parallelle staatsstructuur binnen de staat. In december 2014 stond een staatsgreep op stapel.

De rechten van minderheden zijn in Turkije volledig beschermd, voor de groepen die als dusdanig worden erkend. De Koerden worden als een minderheid genoemd, maar de Turkse republiek is opgericht samen met de Koerdische bevolking. Men leeft er al meer dan duizend jaar samen. Als het gaat over de Koerden, dan spreekt men niet over de Koerdische bevolking, maar over een brutale organisatie, met name de PKK. Het is een terroristische organisatie die als dusdanig ook internationaal genoteerd staat. De EU nam de PKK op in de lijst van terroristische organisaties sinds 2004. Ook de NAVO refereert eraan in die termen. Sinds haar oprichting in 1984 is ze verantwoordelijk voor de dood van meer dan 40.000 mensen in Turkije.

Sinds 20 juli 2015 is het aantal terroristische aanslagen aanzienlijk toegenomen in Turkije. Op die datum werd in Suruç, aan de Syrische grens, een bomaanslag uitgevoerd, waarbij 34 mensen het leven lieten en meer dan honderd gewond raakten. Twee dagen later vermoordde de PKK twee politiemannen in hun eigen huis. Op 10 oktober 2015 kostte een terroristische aanslag meer dan 100 mensen het leven aan het centraal station van Ankara. Twee andere aanslagen in het centrum van die stad, op 17 februari en 13 maart 2016, deden het dodental nog oplopen met 65 mensen. Als gevolg van de intensieve reeks terroristische aanslagen sinds 29 maart 2016 zijn in totaal 187 burgers omgekomen, alsook 364 veiligheidsmensen, of in totaal 551 personen die vermoord zijn. 1027 burgers en 2180 veiligheidsmensen of in totaal 3207 mensen raakten gewond. 164 burgers en 19 veiligheidsmensen of in totaal 183 mensen zijn ontvoerd door de PKK.

Wat het blokkeren van websites of het verwijderen van bepaalde inhoud betreft, kan de ambassadeur meegeven dat ook dat voortvloeide uit een gerechtelijke beslissing, op grond van een schending van rechten van het individu en de privacy, de geheimhouding inzake een lopend onderzoek naar terrorisme of misdrijven, de nationale veiligheid en de openbare orde. Het gaat ook om de bescherming van het recht op leven en de bescherming van eigendom. Alleen wanneer uitstel onomkeerbare schade zou kunnen meebrengen, kan de Raad voor Telecommunicatie en Communicatie beslissen om bepaalde sites of inhoud met onmiddellijke ingang te blokkeren. Die beslissing vergt wel een gerechtelijke goedkeuring op zo kort mogelijke termijn.

Met betrekking tot vragen over laster aan het adres van de president, stelt ambassadeur Olcay dat artikel 299 van het Turkse strafrecht is aangenomen in 2004 met het oog op de internationale conventies waarvan Turkije deel uitmaakt. Dat artikel omvat gelijkaardige punten als in het strafrecht van andere lidstaten zijn opgenomen. Recente handelingen die president Erdogan belasterden, bestonden vooral uit wilde en schaamteloze vervloekingen ten aanzien van familieleden of als heilig beschouwde waarden. Doorgaans is er ook sprake van haatdragende taal en overschrijdt men de grenzen van wat als kritiek kan worden beschouwd. Dergelijke uitingen hebben niets meer te maken met het recht om informatie te krijgen of te verspreiden.

De uitspraken van het Grondwettelijk Hof zijn wel degelijke toegepast, of dat nu prettig wordt gevonden of niet. Turkije is ten volle bereid om de hoofdstukken 23 en 24 met betrekking tot de mensenrechten te accepteren, en wel meteen. Tijdens twee recente topontmoetingen is opgemerkt dat Turkije het nodige heeft gedaan om daar bij prioriteit aan tegemoet te komen. Ook dat is een stap verder naar de EU, om de tekortkomingen weg te werken. De hoofdstukken 23 en 24 zijn de belangrijkste hoofdstukken op die weg naar toetreding. Een aantal lidstaten blijken die echter te blokkeren. Het is dus niet mogelijk ze op te nemen, maar Turkije is daartoe bereid.

Bondskanselier Angela Merkel van Duitsland heeft haar verontschuldiging aan geboden aan president Erdogan en erkende dat een deel van de satire te ver ging en de grenzen van de vrije meningsuiting of pers overschreed. Er moet gezocht worden naar een goed evenwicht tussen de persoonlijke rechten en vrijheden en de vrijheid van meningsuiting en pers.

Over Dündar en Gül heeft de ambassadeur alle informatie vrijgegeven waarover hij zelf beschikt. Ze zijn aangehouden en weer vrijgelaten op grond van een gerechtelijke beslissing. Het proces loopt en daarop kan de ambassadeur niet doorgaan. De president heeft zijn persoonlijke visie op de zaak gegeven, zoals een gewoon burger dat kan doen. De gerechtelijke instanties nemen de zaak bijzonder ernstig en er wordt een onafhankelijk onderzoek gevoerd. Het is dus afwachten om een uiteindelijk oordeel te vellen over de zaak.

De ambassadeur dankt nogmaals de verenigde commissies van Buitenlands Beleid en Media alsook de beide voorzitters. Hij is blij met de waardevolle commentaren die Turkije verder helpen op weg naar een volwaardige democratie. Het land is er klaar voor om zij aan zij samen te werken met de partners in België.

4. Bijkomende reacties

Bart Caron dankt de ambassadeur voor zijn antwoorden. Hij respecteert de Turkse wetgeving en de soevereiniteit van het land, maar merkt nog graag op dat woorden en definities moeilijk interpreteerbare zaken zijn. Hij raadt echter aan om de definitie van wat terrorisme is, niet oneindig op te rekken. Het gaat bij terrorisme inderdaad om mensen die structuren, orde en mensen met geweld willen afbreken. Daar houdt het ook op. Al de rest ressorteert onder de noemer van de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid, ook satire.

In die zin refereert het lid aan de grote commotie over de Mohammedcartoons, die aan de basis lagen van de eerste spanningen met radicale moslims in West-Europa. Sommige extreme groepen vonden dit soort satire niet kunnen, maar elke rechtgeaarde democraat vond dat het juist wel moet kunnen. Er was ook ergernis over bepaalde cartoons van Charlie Hebdo, maar iedereen kon die aanvaarden, ook al overschreden ze soms de grenzen van de slechte smaak. Dat erkennen is nog niet hetzelfde als een gewelddadige actie voeren. Een politicus die in de schijnwerper staat, moet het voorwerp kunnen uitmaken van satire. Juist dat toont aan tot hoe ver de tolerantie voor diverse meningen gaat in de samenleving. Het gaat niet op zichzelf te zeer serieus te nemen. Dat moslims niet accepteren dat er met welke profeet, president, parlementslid of -voorzitter ook gelachen wordt, kan het lid niet goedkeuren. Dat maakt deel uit van een volwassen democratie.

Het lid besluit dat alle stappen die zijn gezet ongetwijfeld wel wettelijk zullen kloppen, maar dat toch de indruk blijft dat het land stilaan afglijdt van een kwetsbare democratie naar een presidentieel regime met een sterke machtsconcentratie aan de top en dat het democratisch gehalte niet groot is. Het lijkt erop dat kritische journalisten en media in Turkije worden uitgeschakeld op een semilegale wijze. Niettemin wil hij de ambassadeur danken voor zijn bereidheid om hier aanwezig te zijn.

Wilfried Vandaele stelt dat er geen echte antwoorden kwamen. Er werd veeleer herhaald wat er is beslist en beklemtoond dat er bij lopende processen geen commentaar kan worden gegeven. Hij kan dat de ambassadeur echter niet kwalijk nemen, want hij vervult zijn rol. Het lid neemt akte van wat er is gezegd, want meer kan er niet worden gedaan. Ook hij dankt de ambassadeur voor zijn komst naar deze verenigde commissies. Hij wil hem wel vragen om de grote bezorgdheid die hier is geuit aan de regering in Turkije over te maken.

Ook *Katia Segers* dankt de ambassadeur voor zijn komst en voor zijn luisterbereidheid naar de vele vragen die werden gesteld. Zij hoorde halve antwoorden en replieken maar kreeg geen antwoord op de vraag inzake het bredere kader en de rol van Turkije in de hele regio. Ze vraagt om daar toch verder over na te denken en die punten ook mee te nemen voor overleg in Turkije, zodat er misschien betere antwoorden mogelijk zijn.

Zoals *Bart Caron* al aangaf, staat of valt heel wat met definiëring en inschatting. Zelf ziet ze niet alleen een probleem in de definitie van terrorisme, maar ook bijvoorbeeld in die van haatdragende taal. Het aanzetten tot terrorisme zou volgens de ambassadeur inhouden dat terroristen onconventionele methoden gebruiken zoals publicaties die aanzetten tot haatdragende taal. De Europese Commissie en de Raad van Europa hebben veel tijd besteed aan het opstellen van definities voor 'hatespeech'. Het lijkt het lid aangewezen dat Turkije in dat kader zoekt naar overeenstemming, naar een gemeenschappelijke onderbouw. Een vrije pers en het uiten van kritische stemmen kunnen niet als 'hatespeech' worden bestempeld en kunnen dan ook geen voldoende grond zijn voor het oordeel dat zij aanzetten tot terrorisme.

Ward Kennes ziet nog steeds verschillen in inschatting en de kloof blijkt nog diep. De zorg is niet weggenomen, al begrijpt hij dat de Turkse samenleving onder druk staat van terrorisme en aanslagen. Dat mag er echter niet toe leiden dat men opteert voor autoritaire maatregelen die niet passen in openheid, betrokkenheid van de samenleving en diversiteit. Men beroept zich wel op de rechtspraak en verwijst naar gerechtelijke uitspraken, maar dat gebeurt in het kader van een opgerekte definitie van terrorisme. Dat leidt onvermijdelijk tot cirkelredeneringen, waarvoor altijd wel ergens een verantwoording te vinden is.

Rik Daems vindt het normaal dat de ambassadeur erin toestemt om op de vragen van het parlement over een gevoelig onderwerp te antwoorden, al waardeert hij dat er niet voor werd gekozen om niet te komen.

Er blijkt een manifest andere inschatting van bepaalde concepten rond democratie. Die inschatting zal wellicht ook binnen de EU wel wat variëren, maar niet in de zin zoals Turkije dat interpreteert. Er zit ook wat bandbreedte op de persvrijheid binnen Europa. Zo kennen de Engelse tabloids quasi geen grenzen. Toch wordt dat tot op zekere hoogte gedoogd, al komen er bij veroorzaakte schade wel rechtbanken aan te pas. Het gaat erom zoiets op een onafhankelijke en neutrale manier aan te pakken en niet vanuit de politieke wereld. Daar zit wellicht het grootste verschil. Hij geeft dan ook graag de boodschap mee dat de lijn van de scheiding der machten in Turkije misschien wat anders ingekleurd wordt dan elders. Zelf is hij voorstander van de toetreding van Turkije tot de EU en hij ziet dan ook niet graag argumenten verschijnen die dat bemoeilijken.

In de commissie voor Buitenlands Beleid werd Turkije eerder al genoemd als mogelijke bestemming van een werkbezoek in het kader van de parlementaire diplomatie. De komst van de ambassadeur en zijn toelichting is nog een bijkomend argument daarvoor.

Tot slot meldt de spreker nog dat er ook in de Raad van Europa, waar mensenrechten, democratie en de rechtsstaat aan bod komen, wellicht een debat zal komen over de voorliggende problematiek.

Rik DAEMS,
voorzitter

Katia SEGERS
Ward KENNES,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

DAESH	Islamitische Staat (IS)
EU	Europese Unie
ISIS	Islamitische Staat in Irak en al-Sham
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
ngo	niet-gouvernementele organisatie
PKK	Partiya Karkerên Kurdistanê (Arbeiderspartij van Koerdistan)